

УДК 338.49:336.018

Кривов’язюк І. В., к.е.н., професор,

Хвищун Н. В., к.е.н., доцент,

Кулик Ю. М., асистент,

Луцький національний технічний університет

ДІАГНОСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В РЕГІОНІ

У статті розкрито особливості діагностики потенціалу і напрямки розвитку підприємницької майстерності в регіоні. Уточнено сутність поняття “діагностика потенціалу підприємницької майстерності в регіоні”. Запропоновано методіку діагностики потенціалу підприємницької майстерності в регіоні. Проаналізовано динаміку основних показників, які характеризують підприємницьку майстерність в регіонах України. Визначено шляхи розвитку підприємницької майстерності в регіоні.

Ключові слова: діагностика, потенціал, розвиток, підприємницька майстерність, регіон.

Kryvovyazyuk I., Khvyshchun N., Kulyk Y.

DIAGNOSTICS OF POTENTIAL AND DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL MASTERY IN THE REGION

In a context of decentralization of the economy, the development of entrepreneurial mastery as an ability to turn ideas into a successful business by creating corresponding business models based on knowledge of advanced and innovative methods of business management and ability to implement them in practice, including the use of diagnostic analysis tools, gained great importance.

Analysis of the content of scientific publications of modern scientists about the formation and development of entrepreneurial mastery indicates the lack of attention from their side to the researched problems, as well as the need to introduce such concept as “the diagnostics of potential of entrepreneurial mastery in the region”. This is a requirement of time and is a direction in the diagnostic analysis, which allows using special scientific toolkit to identify the potential reserves of the business environment subjects in their ability to turn ideas into successful businesses in the regional markets, based on the knowledge of advanced and innovative methods of business management.

Accordingly, the methodology of diagnostics of the potential of entrepreneurial mastery in the region was suggested and which should to be carried

out in four phases: preparatory and target, collection and processing of information, diagnostics of the potential of entrepreneurial mastery in the region, justification of decisions; each phase involves the use of special methods of scientific processing data of the research. Among the advantages of using the suggested methodology is clearly defined sequence of steps of its implementation, outlined methods that can be used for its implementation.

The results of the diagnostics of entrepreneurial mastery's potential in the regions of Ukraine showed a decline in the role of the economy's entrepreneurial sector in the implementation of scientific and technical works over the past 10 years. One of the reasons for this is the reduction of the share of researchers, technicians, support and other scientific personnel in entrepreneurial sector from the total number in the country. At the same time, the largest number of such personnel is concentrated in city of Kyiv and Kharkiv, Dnipropetrovsk, Lviv, Zaporizhia and Odessa regions, which allows them to be potential leaders in the field of entrepreneurship. The share of funds of organizations of the entrepreneurial sector in financing expenditures for carrying out scientific and technical works in 2010 – 2015 has decreased and was equal 17,2 %. In terms of regions, in the given period, the largest funds were financed by entrepreneurial sectors of city of Kyiv, as well as Kharkiv, Zaporizhia, Dnipropetrovsk and Odessa regions. The share of entrepreneurial sector in the total amount of financing of scientific and technical works by sector of activity during 2012 – 2015 increased from 52,6 to 62,0 %. Analysis of the distribution of funding by type of work and regions showed that in all areas of financing (fundamental research, applied research, scientific and technical development, scientific and technical services), the leadership is held by such regions of Ukraine as city of Kiev and Kharkiv and Dnipropetrovsk regions. Given the existing trends, the regions have a significant potential for increasing entrepreneurial mastery.

As ways of developing entrepreneurial mastery in the regions of Ukraine, it is suggested to provide conditions for forming and developing regional infrastructure in the field of educational and business processes, while developing regional and local programs and development strategies to give universities the role of centers of economic justification of decisions. On the basis of studying the trends of territorial, regional and innovative development, it is suggested to promote spreading knowledge on training and improving professional competence of entrepreneurs. It is suggested to actively promote the transformation of new ideas into a successful business.

Key words: diagnostics, potential, development, entrepreneurial mastery, region.

Кривовязюк І. В., Хвыщун Н. В., Кулык Ю. М.

ДИАГНОСТИКА ПОТЕНЦИАЛА И РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО МАСТЕРСТВА В РЕГИОНЕ

В статье раскрыты особенности диагностики потенциала и направления развития предпринимательской мастерства в регионе. Уточнена сущность понятия “диагностика потенциала предпринимательского мастерства в

регіоне”. Предложена методика діагностики потенціала підприємницького мастерства в регіоне. Проаналізована динаміка основних показателів, характеризуючих підприємницьке мастерство в регіонах України. Определены пути развития підприємницького мастерства в регіоне.

Ключевые слова: діагностика, потенціал, розвиток, підприємницьке мастерство, регіон.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах децентралізації економіки особливого значення набуває розвиток підприємницької майстерності як здатності перетворювати ідеї в успішний бізнес шляхом створення відповідних бізнес-моделей на основі знання передових й інноваційних методів управління бізнесом та вміння їх втілювати на практиці, включаючи використання інструментів діагностичного аналізу.

Одним із підґрунть такого розвитку виступає інформаційна база даних, сформована на основі результатів діагностики потенціалу підприємницької майстерності конкретних регіонів, що слугуватиме подальшим базисом обґрунтування та прийняття рішень на регіональному рівні.

Зважаючи на сукупність проблем, що супроводжують нині розвиток регіонів України, особливої уваги заслуговує пошук механізмів активізації розвитку підприємництва, а розроблена тематика має значний практичний інтерес і незаперечну актуальність.

Дослідження виконано в рамках держбюджетної тематики «Механізми створення регіональних студій підприємницької майстерності в умовах децентралізації економіки» (№ 222-17).

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання формування та розвитку підприємницької майстерності знайшли своє вирішення в нечисленних дослідженнях таких науковців як: В. Гошовська, А. Гук [4], К. Оксінюк, Е. Розина [6], Л. Пашко [7], М. Ротбард [8], М. Щурик [9], а також є продовженням досліджень, відображених в авторських працях [1; 2; 3]. Проте, таке питання

як діагностика потенціалу підприємницької майстерності підіймається вперше і вимагає більш глибоких досліджень.

Цілі статті. Метою дослідження є подальший розвиток наукових положень діагностики потенціалу в теоріях підприємництва та регіоналістики.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін “діагностика” є багатозначним поняттям, що широко використовується в науковій літературі залежно від обраного напрямку дослідження. Так, виділяють діагностику конкурентоспроможності, потенціалу, управлінську діагностику, фінансову діагностику, діагностику економічної безпеки та економічної культури тощо.

Тлумачення змісту поняття “діагностика потенціалу підприємницької майстерності в регіоні” є більш вузько спрямованим і на даний час не знайшло свого розвитку, а ні в теорії підприємництва, а ні в положеннях регіоналістики.

Зважаючи на існуючу прогалину в науці, пропонуємо авторське бачення тлумачення сутності даного поняття:

Діагностика потенціалу підприємницької майстерності в регіоні – це напрямок у діагностичному аналізі, який дозволяє шляхом використання спеціального наукового інструментарію виявляти потенційні резерви суб’єктів підприємницького середовища у їх здатності перетворювати ідеї в успішний бізнес на регіональних ринках, на основі знання передових й інноваційних методів управління бізнесом.

Методика діагностики потенціалу підприємницької майстерності в регіоні охоплює чотири етапи (рис. 1): підготовчо-цільовий, збору та оброблення інформації, діагностування потенціалу підприємницької майстерності в регіоні, обґрунтування рішень; кожен з яких передбачає використання спеціальних методів наукової обробки даних дослідження. Перевагами застосування пропонованої методики є чітко визначена послідовність кроків у її реалізації, окреслені методи, що можуть бути використані для її реалізації.

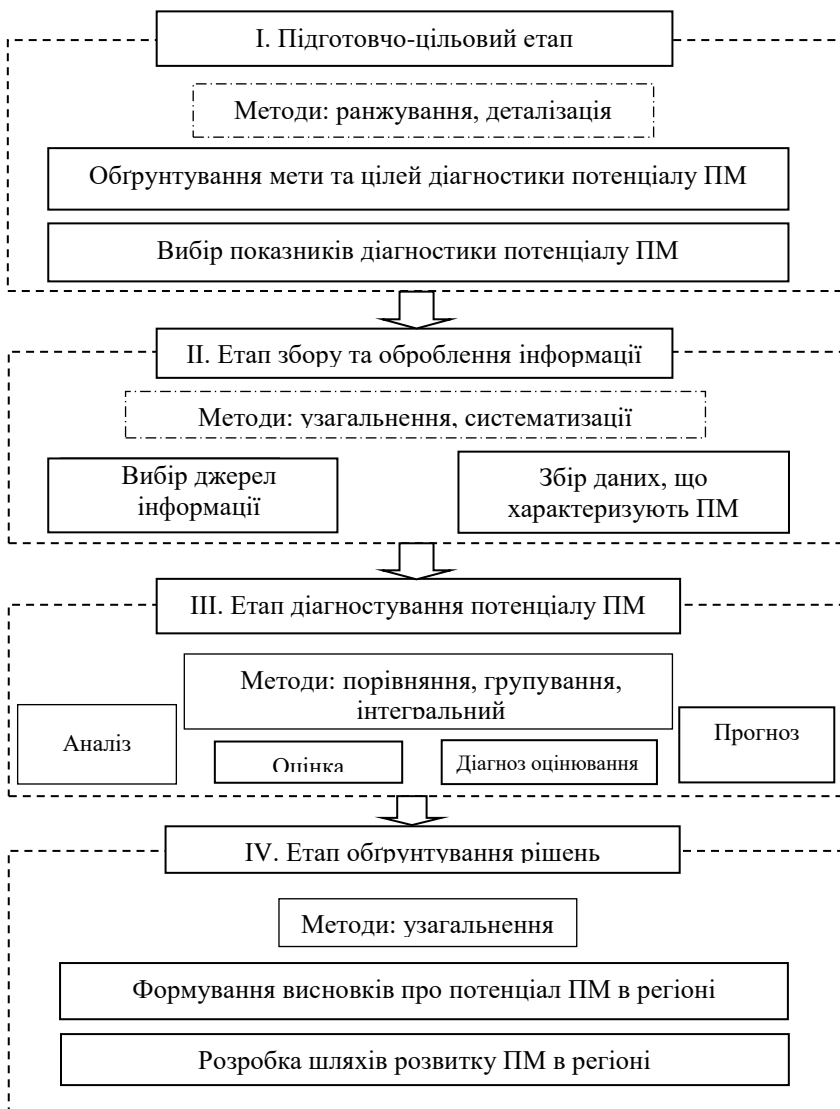

Рис. 1. Методика діагностики потенціалу підприємницької майстерності (ПМ) в регіоні

Метою діагностики потенціалу підприємницької майстерності в регіонах України є виявлення її сучасного стану та потенційних резервів щодо зростання кількості підприємницьких структур, обсягів виробництва продукції та надання послуг сектором підприємництва, збільшення кількості та результативності впроваджених у виробництво інновацій.

Серед основних показників, які характеризують підприємницьку майстерність в регіонах України, доцільно виділити: кількість організацій, що займаються виконанням наукових і науково-технічних робіт; кількість персоналу, задіяного у виконанні наукових і науково-технічних робіт; структура витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт; напрямки розподілу коштів на виконання наукових і науково-технічних робіт.

Сучасна статистика вказує на зниження ролі підприємницького сектора економіки у реалізації наукових і науково-технічних робіт, зростання домінуючої ролі державних організацій та освітніх закладів упродовж останніх 10 років (рис. 2).

Упродовж 2016 р. наукові дослідження і розробки в Україні виконували 972 організації, 46,6 % з яких відносилися до державного сектору економіки, 37,7 % – підприємницького, 15,7 % – вищої освіти.

У 2016 р. частка виконавців НДР (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення становила 0,60 %, у тому числі дослідників – 0,39 %. За даними Євростату, у 2014 р. найвищою ця частка була у Данії (3,07 % і 2,09 %), Фінляндії (2,95 % і 2,12 %), Норвегії (2,73 % і 1,90 %), Нідерландах (2,18 % і 1,29 %) та Словенії (2,12 % і 1,23 %); найнижчою – у Румунії (0,48 % і 0,31 %), Кіпрі (0,69 % і 0,50 %), Туреччині (0,76 % і 0,65 %) та Болгарії (0,77 % і 0,54 %). Також слід відмітити, що у підприємницькому секторі зосереджена значна частка дослідників, техніків, допоміжного та іншого наукового персоналу. Так, у 2005 р. частка таких працівників у підприємницькому секторі від загальної їх кількості в Україні становила 53,9 %, у 2010 р. – 47,8 %, у 2015 р. – 42,6 %. Найбільша

кількість такого персоналу на початок 2016 р. зосереджена у м. Київ, Харківському, Дніпропетровському, Львівському, Запорізькому та Одеському регіонах [5, с. 30; 34].

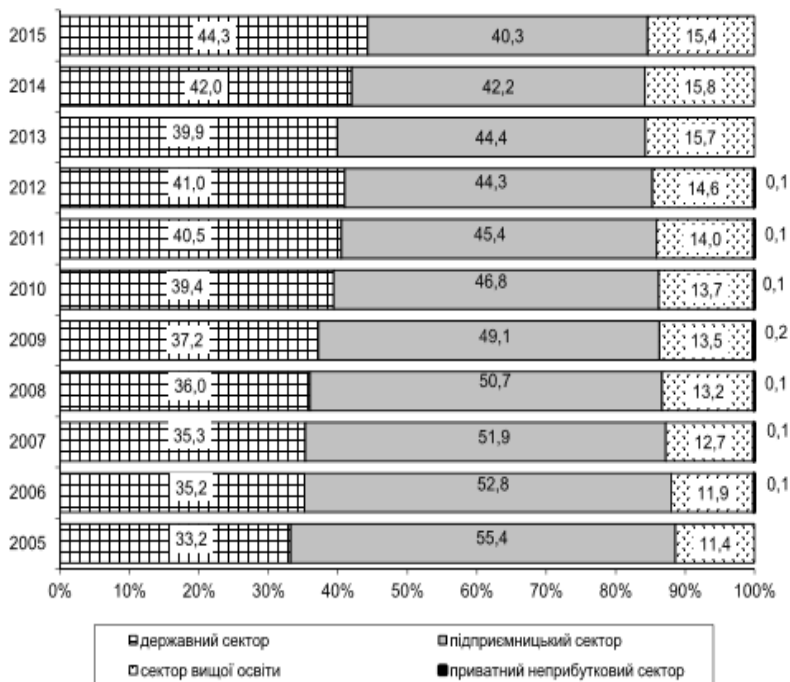

Рис. 2. Місце підприємницького сектору в структурі організацій, що займаються виконанням наукових і науково-технічних робіт [5, с. 12]

Підприємницький сектор приймає активну участь у фінансуванні витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт (рис. 3).

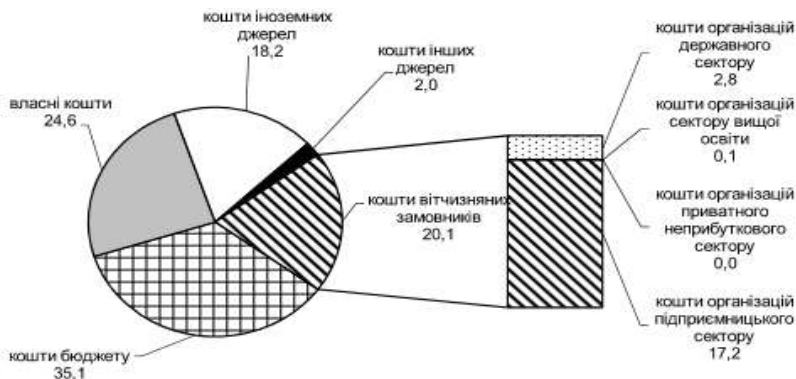

Рис. 3. Місце підприємницького сектору у фінансуванні витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у 2015 р. [5, с. 65]

У розрізі регіонів в зазначеному періоді найбільше коштів фінансувалося підприємницькими секторами м. Київ (802,7 млн грн), а також Харківського (674,5 млн грн), Запорізького (209,5 млн грн), Дніпропетровського (130,8 млн грн) та Одеського (95,4 млн грн) регіонів.

Необхідно відзначити поступове зростання ролі підприємницького сектору у фінансуванні наукових і науково-технічних робіт в 2012 – 2015 рр. (рис. 4).

Аналіз динаміки розподілу обсягів фінансування наукових і науково-технічних робіт за секторами діяльності показав, що в період 2010 – 2012 рр. частка підприємницького сектору у фінансуванні скоротилась від 57,3 до 52,6 % від загального його обсягу. Натомість спостерігається зростання частки фінансування таких робіт іншими секторами економіки. Надалі, в період 2013 – 2015 рр. порівняно з 2012 р. частка підприємницького сектору у фінансуванні зросла від 52,6 до 62,0 % від загального його обсягу. Причинами такого поліпшення стали нестача коштів у секторі вищої освіти та державному секторі. Загалом існуюча тенденція є позитивним фактором, який може впливати на подальші

перспективи щодо пошуку шляхів зростання підприємницької майстерності в регіонах України.

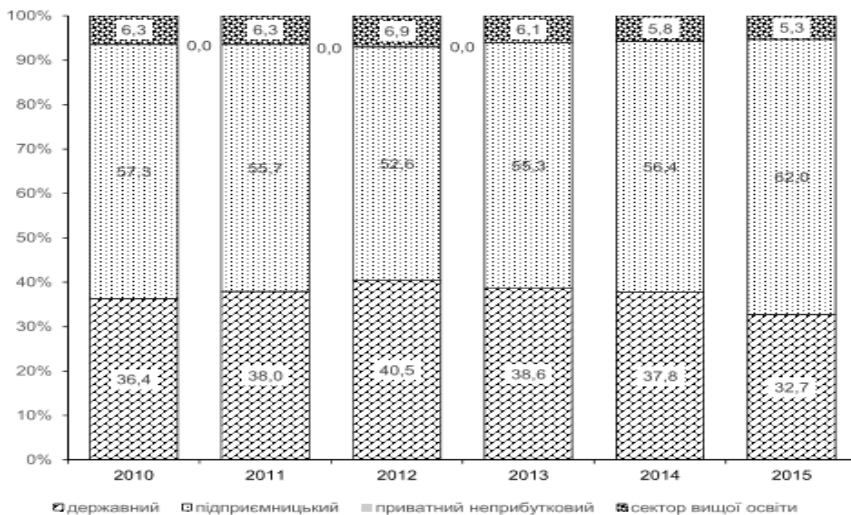

Рис. 4. Розподіл обсягів фінансування наукових і науково-технічних робіт за секторами діяльності, % [5, с. 72]

Важливе значення відіграє і аналіз розподілу обсягів фінансування за видами робіт і регіонами. Так, за видами робіт, переважає фінансування у науково-технічні розробки, обсяги якого складають понад 50 % загального обсягу. Аналіз розподілу обсягів фінансування за видами робіт і регіонами показав, що за усіма напрямками фінансування (фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, науково-технічні розробки, науково-технічні послуги) лідерство утримують такі регіони України як: Харківський і Дніпропетровський та м. Київ. [5, с. 79].

У 2015 р. в підприємницькому секторі серед функціонуючих промислових підприємств інноваційною діяльністю займалися лише 824 одиниці або 17,3 %, а 15,2 % – упроваджували інновації. Найбільшу кількість інноваційних видів продукції було впроваджено на підприємствах

Харківської, Сумської, Запорізької та Дніпропетровської областей, а також м. Київ [5, с. 139–140].

Регіональний розподіл промислових підприємств за видами впроваджуваних інновацій представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2015 р., за регіонами України [5, с. 159]

Регіон, країна	Усього	У т. ч.			
		Впроваджували інноваційні процеси	З них мало-відходні, ресурсозберігаючі	Впроваджували нові види продукції	З них нові для ринку
АРК	...	...	...	...	...
Вінницький	22	11	5	15	5
Волинський	11	6	1	4	1
Дніпропетровський	43	21	10	28	10
Донецький	17	7	7	11	5
Житомирський	27	16	3	11	3
Закарпатський	11	7	2	6	-
Запорізький	45	20	11	35	10
Івано-Франківський	23	14	5	11	2
Київський	43	27	4	17	3
Кіровоградський	22	8	5	12	2
Луганський	7	5	2	3	-
Львівський	61	44	11	27	10
Миколаївський	22	9	3	11	2
Одеський	32	16	6	13	2
Полтавський	27	10	4	19	1
Рівненський	12	8	2	5	1
Сумський	22	9	6	15	7
Тернопільський	16	10	5	9	5
Харківський	97	67	30	44	13
Херсонський	19	10	3	12	3
Хмельницький	18	8	5	11	2
Черкаський	25	12	4	16	4
Чернівецький	9	5	3	6	-
Чернігівський	14	7	4	10	2
м. Київ	78	43	14	63	21
Разом по Україні	723	400	155	414	114

Таким чином, найкращою здатністю перетворювати ідеї в успішні проекти станом на 2015 р. володіють фахівці таких регіонів України як: Харківський, Львівський, Запорізький, Дніпропетровський та Київський, а також м. Київ.

В якості шляхів розвитку підприємницької майстерності в регіонах України пропонується забезпечити умови для формування та розвитку регіональної інфраструктури у сфері освітніх і бізнес-процесів, під час розробки регіональних і локальних програм і стратегій розвитку відводити університетам роль центрів економічного обґрунтування рішень. На основі вивчення тенденцій територіального, регіонального та інноваційного розвитку сприяти поширенню знань з підготовки та підвищення професійної компетенції підприємців. Активно сприяти перетворенню нових ідей на успішний бізнес.

Висновки. В умовах децентралізації економіки особливого значення набуває розвиток підприємницької майстерності як здатності перетворювати ідеї в успішний бізнес на основі знання передових й інноваційних методів управління бізнесом та вміння їх втілювати на практиці.

Аналіз змісту наукових публікацій вчених сучасності з питань формування та розвитку підприємницької майстерності вказує на необхідність введення такого поняття як “діагностика потенціалу підприємницької майстерності в регіоні”. Це є вимогою часу, і водночас, напрямком в діагностичному аналізі, який дозволяє шляхом використання спеціального наукового інструментарію виявляти потенційні резерви суб’єктів підприємницького середовища у їх здатності перетворювати ідеї в успішний бізнес на регіональних ринках, на основі знання передових й інноваційних методів управління бізнесом.

Використання методики діагностики потенціалу підприємницької майстерності в регіоні передбачає використання спеціальних методів наукової обробки даних дослідження на кожному з етапів її реалізації.

Результати діагностики потенціалу підприємницької майстерності в регіонах України показали зниження ролі підприємницького сектора економіки у реалізації наукових і

науково-технічних досягнень упродовж останніх 10 років. Однією з причин цього є скорочення частки дослідників, техніків, допоміжного та іншого наукового персоналу в підприємницькому секторі від загальної їх кількості в країні. Найбільша кількість такого персоналу зосереджена у м. Київ, Харківському, Дніпропетровському, Львівському, Запорізькому та Одеському регіонах, що дозволяє їм бути потенційними лідерами й у сфері підприємництва. У розрізі цих регіонів підприємницькими секторами було виділено найбільше коштів для упровадження наукових і науково-технічних розробок. Аналіз розподілу обсягів фінансування за видами робіт і регіонами показав, що за усіма напрямками фінансування (фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, науково-технічні розробки, науково-технічні послуги) лідерство утримують такі регіони України як: Харківський, Дніпропетровський та м. Київ.

Дослідження дозволило виявити, що найкращою здатністю перетворювати ідеї в успішні проекти станом на 2015 р. володіють фахівці таких регіонів України як: Харківський, Львівський, Запорізький, Дніпропетровський та Київський, а також м. Київ.

Для подальшого розвитку підприємницької майстерності в регіонах України слід забезпечити належні умови для формування та розвитку регіональної інфраструктури у сфері освітніх і бізнес-процесів, а під час розробки регіональних і локальних програм і стратегій розвитку відводити університетам роль центрів економічного обґрунтування рішень. Це і сприятиме перетворенню нових ідей на успішний бізнес.

1. Кривов'язюк І. В. Концепт створення регіональних студій підприємницької майстерності / І. В. Кривов'язюк // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – С. 698–701.
2. Кривов'язюк І. В. Об'єктивні закономірності та теоретичні засади створення регіональних студій підприємницької майстерності в умовах децентралізації економіки [Електронний ресурс] / І. В. Кривов'язюк // Ефективна економіка. – 2017. – № 3. – Режим доступу :

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 14 (55). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л. Л. Ковальська. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2017. – 352 с.

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5480>.

3. Кривов'язюк І. В. Теоретичні засади розвитку підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки / І. В. Кривов'язюк, Н. В. Кухарук // Економічний форум. – 2017. – № 3. – С. 51–56.
4. Лідерство в місцевому самоврядуванні: словник термінів / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука та ін. – Х. : Фактор, 2015. – 156 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник / Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 257 с.
6. Оксинайд К. Э. Управление социальным развитием и социальная работа с персоналом организации / К. Э. Оксинайд, Е. В. Розина. – М. : Проспект, 2012. – 64 с.
7. Пашко Л. А. Запровадження профілів професійної компетентності посад як механізм реалізації людиноцентричного підходу на державній службі [Електронний ресурс] / Л. А. Пашко // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_20.
8. Ротбард М. Власть и рынок. Государство и экономика / М. Ротбард. – Челябинск : Социум, 2003. – 415 с.
9. Шурик М. В. Найважливіші передумови децентралізації економіки: регіональний аспект / М. В. Шурик // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – Випуск 22. – Том 2. – С. 135–138.